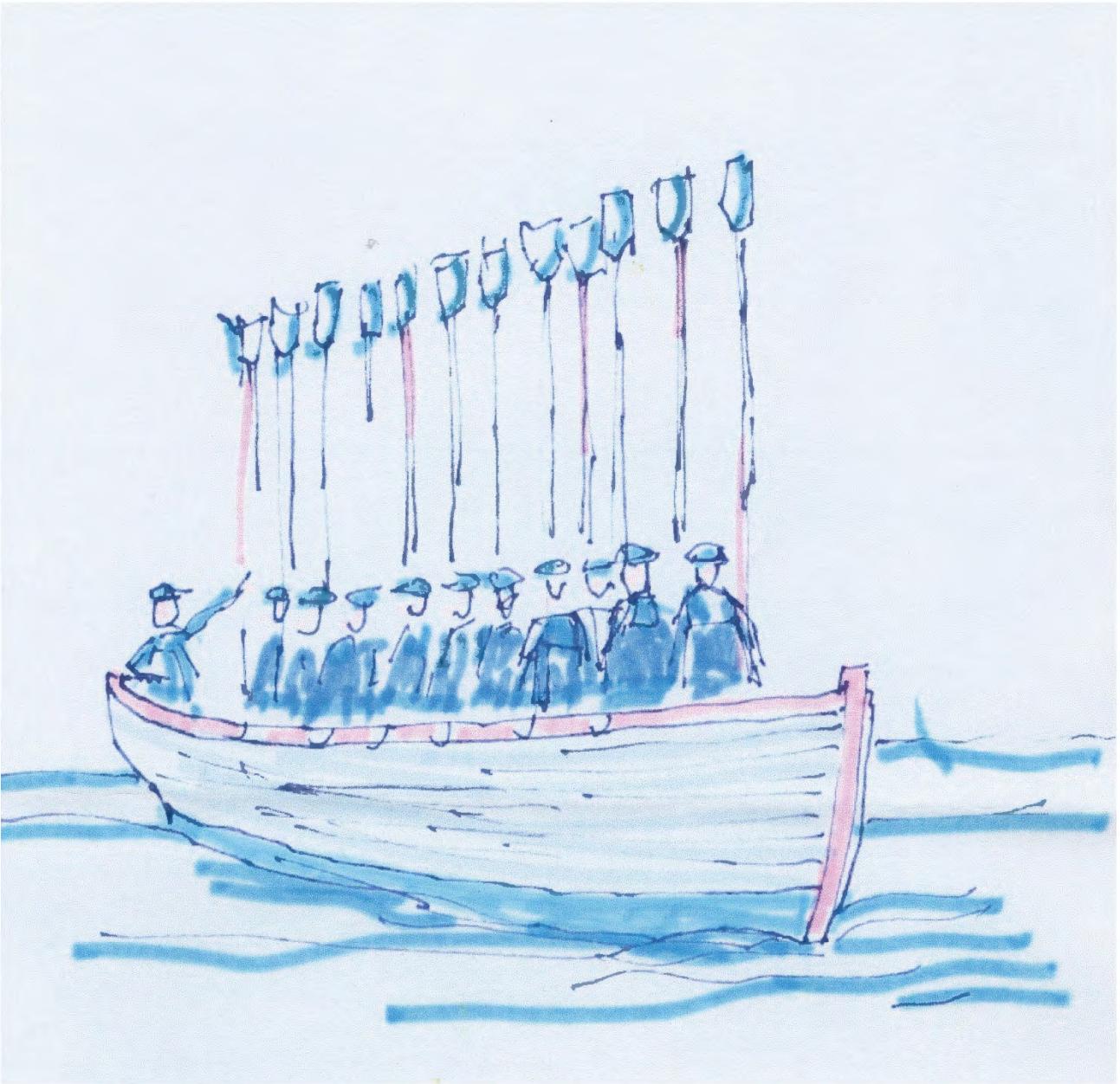

Laugset Kongechaluppen

"Kongen" – nutid og fortid

Tegnet af Søren Hansen

Statusrapport 28. februar 2023, Dorrit Pedersen Dorrit.Pedersen@gmail.com

Indhold

"Kongen" – nutid og fortid	1
Lauget Kongechaluppen bliver til	3
"Kongen" kommer til Hal 16 i Helsingør i 2022	5
Samtaler med Laugets medlemmer	7
Laugets medlemmer, hvem er de?	8
Hal 16 som afsæt	9
Fagmanden og tilflytterne	9
Historien trækker	10
Fællesskabet	11
Mænd med visioner	13
Fremtiden	14
Chaluppens samtid og rolle	17
Dengang der var bemandede chalupper til	18
Hverdagen ombord på S/S Dannebrog	21

Lauget Kongechaluppen bliver til

Lauget kongechaluppen, dannet i 2022 i Helsingør, rummer i skrivende stund 14 mand og to kvinder, der har samlet sig om at forlænge livet på en kongelig rejsechalup, kaldet "Kongen", der blev bygget på Orlogsværftet i 1886. Rejsechaluppen skal igen på vandet og ros standsmæssigt af 12 roere og en styrmand. Færdighederne skal præsenteres i Helsingør Havn. Den skal ud og konkurrere med de aktive travaljelaug i Gilleleje og Christianshavn. Det fine håndværk, den repræsenterer, gør den værdig som et minde om en æra, hvor man respekterede og udfoldede bådebyggeriets ypperste metoder og kælede for detaljen.

Sidste gang "Kongen" blev præsenteret i vand for offentligheden var i 2014 i de københavnske kanaler. Det blev annonceret i lokalaviser under overskriften:

"Historiske robåde sejler i Københavns havn"

Lørdag d. 23. august kan du opleve de to robåde "Kongen" og svenske "Lifbåt 416" på sejltur i kanalerne i Københavns havn. Begge robåde er bygget i 1800-tallet og har en spændende historie.

Lørdag d. 23. august sejler to historiske robåde fra 1800-tallet rundt midt i København. Her får Christianshavns Travaljelaug på Orlogsmuseet nemlig besøg af et svensk laug, Roddarelauget i Skanör (Rolaug i Skanör), som kommer til København. I den anledning tager de to laug lørdag d. 23. august en fælles sejltur rundt i kanalerne i København i hver deres flotte robåd.

Christianshavns Travaljelaug har hjemsted på Orlogsmuseet på Christianshavn og består af en gruppe frivillige, som holder nogle af flådens gamle travaljer, arbejds-robåde, i god og sejlbare stand. Lørdag d. 23. august er det robåden "Kongen", som kommer i vandet. "Kongen" blev bygget på Orlogsværftet i 1884 som et sideskib til det daværende kongeskib. "Kongen" har fragtet både monarker og præsidenter og forsyninger fra skibet til havnen og har sejlet i hele Europa.

Rolaug i Skanör sejler i "Lifbåt 416", som er en 10-årers redningsbåd malet i de svenske farver. Den blev bygget i London, måske helt tilbage i 1860'erne. De svenske roere er fint klædt på i matchende uniformer og karakteristiske tophuer, og "Kongen" sejler med flag og gøs, så de to historiske robåde bliver et flot og fotogent syn, når de sejler gennem byen.

Sejlturen starter uden for Orlogsmuseet i Christianshavns Kanal cirka kl. 11.00, gennem Frederiksholm Kanal og slutter i Nyhavn omkring kl. 16.00. Der er mulighed for stop ved Den Sorte Diamant og Amaliehaven, hvis der er interesse for det. (Nationalmuseet, digitale samlinger)

I 2021 fik man viden om I Hal 16, det maritime værksted i Helsingør, at Krigsmuseet ville overdrage ejerskabet vedrørende nogle af deres museale arbejdsbåde til interesserede. Dette faldt på en gødet jordbund. Den senere formand for Lauget Kongechaluppen, Jan Ibenhard, samlede en række interesserede omkring at få "Kongen" til Helsingør. Han tog initiativ til at skabe en forening, som i

fællesskab kunne tage ansvar for båden og på den baggrund ansøge om at få båden bragt til byen. Dette lykkedes, der blev holdt møder, og foreningen etablerede sig med formand, næstformand, kasserer, sekretær, bankkonto og cvr-nummer. Det næste skridt blev at samle midler til at vedligeholde båden og andre udgifter, der skulle sikre driften omkring nyrehvervelsen. Der var velvilje fra Zars tidligere ejer, Frederiksen og enkelte andre private donatorer, således at man kunne komme i gang. Derefter begyndte man at søge fonde, hvor det lykkedes at få 125.000 kr. fra Veluxfonden, som gjorde det muligt at se en fremtid for bådens vedligehold og drift, fx at få indkøbt en trailer, så båden på 26 fod (81/2) meter kunne flyttes fra sted til sted.

Man blev lovet plads i Museumshavnen til "Kongen", således at man havde en repræsentativ havneplads til båden, når den var færdigrenoveret.

Foreningen har siden dens dannelse i 2021 holdt månedlige bestyrelsesmøder, der er åbne for alle medlemmer. Der har været afholdt enkelte medlemsmøder. Medlemmerne blev opfordret til at deltage i Hal 16s julefrokost, hvad flere også gjorde. Der var dækket op på langs af hallen, sådan at alle de tilknyttede projekter og både kunne være med. Nedenfor ses formanden Jan Ibenhard i samtale med Bernt Kure.

Der er udarbejdet referater af alle bestyrelsesmøderne, ligesom formanden forud for møderne udsender en status over arbejdets fremgang til medlemmerne.

"Kongen" kommer til Hal 16 i Helsingør i 2022

25. april 2022 overdrog Nationalmuseet "Med Hofinventariets billigelse fartøjets ejerskab, frie brug og disponering til Lauget Kongechaluppen" efter anmodning fra lauget. Tre af laugets medlemmer havde været en tur til Korsør og besøgt båden. De havde fundet den i en passende tilstand, de vurderede, den kunne gøres sejklar. I juni måned 2022 ankom chaluppen på lastbil med kran til Hal 16 i Helsingør fra Korsør.

Det lykkedes lastbilen at finde vej igennem den smalle gyde på det gamle værftsområde, sådan at laugets medlemmer og hjælpsomme frivillige fra Hal 16 sammen kunne få bugseret "Kongen" på plads i hallen. I dagens anledning var der hængt flag op. Alle blev budt på pølser på grill og lidt at drikke. Der var lokal presse, lokale politikere og museumsfolk til stede ved ankomsten.

Med chaluppen på plads begyndte det hårde, men også udfordrende arbejde: at skrabe og besigtige tilstanden på den gamle klinkbyggede båd og beslutte, hvad den skal behandles med og hvor meget man kunne bevare. Arbejdet kræver knofedt, faglige færdigheder, erfaring og viljestyrke, men også kræfter og styrke i kroppen, herunder evnen til at arbejde i umage stillinger.

Der forestod et detektivarbejde, der udfordrede fagfolkene omkring og i lauget. Hvilket træ var blevet brugt, hvor var den bygget, kunne man finde tegningerne til den, i givet fald hvor, hvad var den bygget af, havde den nu også hørt til S/S Dannebrog (1)? Der blev til stadighed stillet mange spørgsmål. Vedligeholdet var ikke mindre udfordrende: Hvad skulle man bruge for at bevare båden bedst? Linolie er det gennemgående sikre valg blandt træskibsentusiasterne i Hal 16, men hvordan, der var mange valg. Var der nogle bord, der skulle udskiftes? Hvad med kølen?

Peter Welsh, Jan Ibenhard og Klaus Broch igang med at skrabe og undersøge bordene

En del af laugets medlemmer blev den faste stab, som tre dage om ugen satte gang og flow i arbejdet. De øvrige trådte til og fra efter evne og mulighed. Det er en realitet, at flere af medlemmerne slås med alderdommens skavanker, dårlige knæ og rygskader, skader efter blodpropper m.m. Dette sætter grænser for deres deltagelse i det fysiske arbejde, men ikke for deres medlemskab og deltagelse i øvrigt.

Samtaler med Laugets medlemmer

For at give et samlet billede af projektet blev det besluttet også at præsentere Laugets medlemmer. At finde ud af, hvad der får en gruppe pensionister til at kaste sig over et projekt, som i den grad kalder på professionelle kompetencer og kræfter, hvilken betydning tillægger de deres deltagelse, og hvad har de som mål, udover foreningens målsætning. Det valgte vi så at spørge medlemmerne om.

Jeg har talt med hovedparten af medlemmerne om dette, på den måde, at jeg har inviteret dem to og to eller tre til at dele en samtale med mig om, hvad der er deres motivation for at medvirke, hvad der for dem giver betydning og hvilke perspektiver de ser for projektet "Kongen". Jeg optog samtalerne med henblik på at præsentere deres udsagn i denne rapport.

Den første samtale fandt sted den 19. oktober 2022. Vi mødtes i Hal 16 onsdag formiddag, hvor der i forvejen er et åbent fællesmøde. De forskellige bådejere og frivillige mødes kort omkring et bord med kaffe, frisk brød mm. (ingen Gammel Dansk - kun ved særlige lejligheder), inden man går hver til sit projekt. Denne onsdag var en smuk efterårsdag med høj sol og lave temperaturer, hvor man havde aftalt, at Krogen (en i fællesskab restaureret båd) skulle trække et andet fælles skibsprojekt Belinda til en anden plads, og derefter skulle man ud og fiske. De næste samtaler fandt sted over vinteren 2022/ 2023, alle i Hal 16 regi.

Laugets medlemmer, hvem er de?

Fælles for langt hovedparten af laugets medlemmer er, at de er mænd, pensionerede og over 70 år gamle, flere er 80 og derover. Gennemsnitsalderen er i 2023 73 år. To af medlemmerne er kvinder, to er stadig i arbejde.

De fleste har arbejdet hele deres liv. Der er bådebyggere, skibsingeniører, teknikumingeniører, maskinmestre, smede, en værktøjsmager, en læge, en sociolog, en bogholder, en revisor og en controller. En del har haft ledende stillinger som fx som chief på store tankbåde, leder af Esbjerg Havn, sjakbajs på den københavnske metro, ledende overlæge. Andre har stået for store projekter som fx restaureringen af Fregatten Jylland og digital styring af Mærsk's containerterminaler.

Det er en broget flok, og man kan spørge sig selv, hvordan de har fundet sammen og hvad er det, der binder dem sammen.

De fleste har boet i Helsingør og omegn hele livet eller næsten, nogle er for nyligt tilflyttede. En stor fælles interesse er det maritime, enten som fritidssejlad, kaproning eller profession. Flere ønsker at styrke det maritime miljø i kommunen, som man synes burde kunne få bedre vilkår. Helsingørs beliggenhed og den nye kulturhavn kalder på et levende sejlermiljø. Her spiller Hal 16 en afgørende rolle som det åbne værksted og samlingspunkt for alle med en interesse for det maritime og for at være en del af et fællesskab.

Hal 16 som afsæt

Ingenting kommer af ingenting. Formanden for Hal 16, Nikolai Vædele, havde hørt, at Krigsmuseet havde en del joller og arbejdsbåde, som de gerne ville overdrage til andre at tage sig af og bragt dette rygte videre. Dette tændte en glød hos flere i Hal 16s kreds, bl.a. hos Jan Ibenhard (78 år), som "hævede røsten" og talte varmt for sagen.

Jørgen Arildsøe, Bent Ankerstjerne og Søren Hansen tog til Korsør og vurderede båden:

"Vi faldt for den, vi mente den bare skulle shines op, det var et godt skib...og så tænkte jeg, at det ville jeg gerne være med til, jeg går jo bare henede, og jeg skal have noget at lave, jeg glæder mig til, at vi skal ud og ro en dag, og til at vi skal sætte sejl på den, der er mastespor i tofterne, vi har en mand, der er ved at lave sejltegning til den." (Jørgen Arildsøe 75 år).

"Jeg kunne godt se, at det kunne være et projekt, og at det kunne være spændende. Jeg synes det er interessant, alt det man kan lave på frivillig og amatørbasis, og som man har nået i Hal 16. Vedligeholde gamle ting, det vil jeg gerne gå ind i, så meget, som jeg nu kan, men det er nu lige meget". (Bent Ankerstjerne 84 år).

Efter besøget i Korsør dannedes Lauget og flere, der jævnligt kom i Hal 16, blev medlemmer, herunder Jørn Triebe (79 år), som kommer hver onsdag i Hal 16 og som på egen hånd har renoveret og malet et stort fælles lokale i Hal 16. Han har stadig et arbejde, han skal tage sig af, så han har begrænset tid:

"Det er et godt projekt, den er rimelig god stand, man skal ikke hive gamle planker ud. Jan er ihærdig. Jeg har desværre ikke været så flittig, jeg har jo ikke så meget tid.

Jeg er bedst til at male, imprægnere og gøre det rigtigt, jeg har selv træbåd, så jeg ved, hvad der skal gøres...Det skal være færdigt, det er det, der handler om...Det handler også om, at finde ud af, hvad alle kan bidrage med og ikke, så gøre det til en enhed. Men fra nu af, lige nu er det knofedt. Vi er oppe i alderen, det går langsomt, det må man affinde sig med. Man må tage det skridt for skridt. Man skal lytte til fagmændene blandt os, vi skal kende rækkefølgen."

Fagmanden og tilflytterne

Bernt Kure (80 år), som har arbejdet med restaurering af historiske både livet igennem, kendte Nikolai Vædele fra gamle dage og var netop flyttet til Helsingør, så det var oplagt for ham at melde sig til projektet:

"Jeg er gammel bådbygger fra Holmen og har sejlet med Skoleskibet Danmark som Tømmermand, jeg har sejlet på Grønland med ekspeditioner med kuttere, der udgik fra Holmen, jeg har afgang fra kunstakademiet som restaureringsarkitekt og har arbejdet på Fregatten Jylland...Grunden til at jeg snakker som jeg gør, er at jeg har haft en blodprop for tre år siden, det gik udover talen, men det går bedre nu. Motorikken er helt i orden...For mit vedkommende synes jeg, at det at bygge både er spændende, jeg beundrer hvor smukt den båd er lavet, flotte detaljer, gode materialer. Og så er det sjovt at drille de andre i gruppen – det sociale ved det! Det er et sjovt miljø i det hele taget hernede, den båd siger mig noget...Jeg har lyst til at gå i gang, jeg er et klogt hoved, men der skal være en gruppe".

En anden tilflytter er Finn Jensen (79 år), som stadig har en projektrelation til sit gamle arbejde, men er fascineret af det maritime miljø i Helsingør og søger en tilknytning til det, og for hvem "Kongens" historiske islæt er tiltrækkende:

"Men for at vende tilbage til det med sammenhold, så er det, fordi jeg synes, det er hyggeligt at være sammen med andre "mænd", der er ikke så mange damer hernede, men det gør nu heller ikke så meget, for mænd går jo tit og hygger sig på deres egen måde... og så synes jeg også at den båd, som vi er ved at sætte stand dernede, den har jo også en historisk baggrund, hvor vi ender med at skulle have uniformer på og ud og ro den, og det kan jo også bidrage lidt til Helsingørs omdømme".

En yngre tilflytter er Kjeld Dahl Sørensen (71 år). Han havde hørt om Hal 16 fra Søren Hansen, som er mangeårigt medlem af Veteranskabsforeningen S/S Bjørn og Hal 16. Søren havde fortalt om "Kongen" og om Lauget, og han kom med i bestyrelsen som det første. For ham er projektet også en indgang til fællesskabet i Hal 16:

"Det er jo selve processen og det der sammenhold, ja, det er jo godt at have nogle deadlines, det er meget godt, 1. maj næste år skal den i vandet, han er jo en foregangsmand (Jan), så det er godt, han lægger jo megen energi i det. Men det at lære nogle andre at kende, det har været vigtigt for mig."

Historien trækker

Stort set alle jeg har talt med, er begejstrede over at stå med Kongen som et vidne fra en historisk tid. Det at forbinde sig med en anden tid gennem denne båd er en stærk motivation for mange af medlemmerne. Man kan se den håndværksmæssige omhu og den faglige dygtighed i bådens

konstruktion og detaljer, ligesom bådens forbindelse med historien, kongemagten og dens historiske rolle forbinder os med en anden tid og et andet samfund, der spejler vores egen tid. Selvom ingen ønsker sig tilbage til tidligere tiders slæb og klassestrukturer, så er kærlighed til denne båd, også en kærlighed til de tidligere generationer forud for os.

Den historiske interesse er et tema, som kom op i alle mine samtaler.

Den historiske interesse gælder ikke mindst de to yngste medlemmer, Claus Broch og Peter Welsh, der stadig er i arbejde, men som kommer og bidrager med det hårde arbejde, så snart det er muligt for dem.

Fællesskabet

Fællesskabet har mange begrundelser og eksisterer i mange former i dette projekt og i medlemskredsen. Det er kernen i motivationen for at være med i projektet og en væsentlig drivkraft i aktiviteten. Samtidig er det også sådan, at det ikke kan stå alene, man skal være fælles om noget, og det fælles skal løfte tingene til mere, end hvad man selv kan bedrive, fx få båden gjort klar, så man kan komme ud og ro og møde andre travaljelaug fra hhv. Christianshavn og Gilleleje.

Jørgen Arildsøe siger, at det sociale *"næsten er det vigtigste. Vi kommer for at være sammen med nogle sympatiske mennesker, om vi så spiller kort eller skraber, men der skal jo komme noget ud af det. Vi skal jo ud og ro..."*

Bent Ankerstjerne ser opgaven som at *"samle vores forskellige interesser, sådan at det bliver fælles interesser, det er det, der gør det til noget særligt, det er sådan, det bliver til et socialt fællesskab, det er et stærkt incitament...Se det sted, vi sidder (Helsingør Værft), der var håndværkere og så var der en ledelse, nu blander vi det hele sammen, nu gør vi det i fællesskab, det har de ikke gjort tidligere i disse haller."*

Bernt Kure fortsætter: *"det sjove er, at alle folkene har en fortid"*

Bent Ankerstjerne svarer: *"Ja, vi bruger det, der er opstået i os selv og i andre, de interesser og erfaring og viden, i et fælles projekt."*

Sådan får Bent og Bernt sat ord på, at de gamle mænds erfaringer og viden får en ny betydning og mening i dette fællesskab, hvis man deler det med hinanden. Det bliver det, der skal løfte projektet, få det til at blive til noget.

Finn Jensen får sat forholdet mellem frihed og arbejde på plads: *"Hvis vi var fem mand, der brugte 40 timer om ugen, så var vi sikkert hurtigt færdige, men det er jo ikke det, der er formålet, jeg tror fællesskabet betyder mere end den konkrete arbejdsindsats, også i forhold til at komme i gang, senere betyder produktet måske mere."*

Bent Hedegård og Carsten Rygård ser de frivillige fællesskaber omkring den maritime kulturhavn:

Bent siger, at *"Hal 16 giver en god plads for et fællesskab, der er folk hele tiden, de fleste er pensionister, der kommer regelmæssigt, så man kan komme, når man har mulighed for det."*

Carsten: *"Ja, hvis man har en ide om at udvikle en maritim kulturhavn, så er det sådan nogle folk, der finder sammen. Det, der binder det hele sammen, det er folk, der hele livet har været engageret i deres arbejde, i deres liv, som skal have et indhold, at lykkes. Det kan man fortsætte med som pensionist i et fællesskab omkring konkrete opgaver. For mænd ønsker konkrete opgaver, det er ikke nok med en snak over kaffen. Det er sjovt at være sammen med nogen, der vil noget og som er engagerede."*

I min samtale med Bernt Kure og Bent Ankerstjerne blev det foreslået, at for at stille alle lige og få en fælles oplevelse, kunne man arrangere en fælles tur til Fregatten Jylland og høre om restaureringsarbejdet og dette skibs historie. Det kunne være et læringsprojekt, men også et socialt samlingspunkt, det kunne fortælle om historien, om træskibe og deres restaurering og om arbejdsfællesskabet.

Fregatten Jylland ankret op i Københavns Havn med chalup, Museet for Søfarts Billedarkiv

Mænd med visioner

For laugets medlemmer er det et gennemgående ønske at præge deres samtid der, hvor de er. Da de fleste har en maritim historie bag sig som professionelle sejlere eller fritidssejlere, så præsenterer kulturhavnen i Helsingør et mulighedernes land. Nogle ser "Kongen" og dens fremtidige placering i Museumshavnen som mulighed for at skabe et "levende museum", andre ser det som en mulighed for at række ud til de yngre generationer, de unge bådebyggere, og til museumsverdenen, Søfartsmuseet og at bevare den historiske arv. De, der har været aktive i det frivillige maritime "museumsarbejde" i Helsingør, ser chaluppen som et yderligere bidrag til at gøre Kulturhavnen levende med endnu et historisk vidnesbyrd.

Bent Ankerstjerne (84 år) : "Det er netop det, jeg synes, der er så fint med den klub, der er lavet, med sådan et laug, hvor vi blander vores interesser sammen om et projekt, for dig (Bernt Kure) er det en smuk båd og den er værd at vedligeholde, for mig er det historiske, at vi kan blande det faglige og det historiske. Jeg har altid interesseret mig for museer, historie, som var værd at hæfte sig ved, museer har været en integreret del af mit liv, nu har vi fået muligheden for, ikke bare at lave et museum, men et levende museum, så ved at få denne båd ud og få den til at sejle igen, det er et levende museum."

Carsten Rygård (74 år) har boet i Snekkersten gennem 27 år, men det er først efter han er gået på pension, at han begyndte at interessere sig for den gamle by i Helsingør, hvor han blev rigtig glad for havnen.

"Jeg synes, at både Bjørn, Fyrskibet, Zar, hal 16 og alle de træskibe, der ligger og bliver restaureret, er en gave til Helsingør... Da Zar blev sat til salg, kom jeg med i en initiativgruppe sammen med 12, 13 mennesker, der havde ballast med fra deres tidligere liv, erfaring, interesse engagement og lyst til at løse en meget krævende opgave at skaffe 5 millioner gennem frivillige donationer og fonde. Og det arbejde lykkedes for så vidt, fordi vi købte skibet og fik det som turskib og skoleskib og det var i en rigtig god gænge, men desværre formalia, bureaukrati, restriktioner, modstand og holdninger, her tænker jeg på Helsingør Kommune, Byråd og forvaltning, gjorde desværre at det ikke kunne fortsætte.

Jeg forstår ikke, at Kommunen ikke kunne se mulighederne for sammenhængen mellem ZAR som et levende sejlermiljø, kulturhavnen, den kommende bådebyggeruddannelse, sejlsmageruddannelse,

Museet for Søfart, mulighederne for at skabe en attraktion i Helsingør kommune. Jeg forstår ikke, at kommunen vil lade projektet gå ned.

Men hvad så! Det lykkedes en lille gruppe at få "Kongen" herop og danne et laug, hvor jeg så gik ned og betalte et kontingent for at være med, en lille brik i den tanke, at Helsingør kan være centrum for træskibe og ligesom være et udstillingsvindue for de uddannelser der er heroppe, og hvor uddannelserne også kan hjælpe med at vedligeholde træskibene, så alle kan få gavn af det".

Bent Hedegård (85 år) har været formand for S/S Bjørn gennem 17 år, deltaget aktivt i Fyrskibet, i projektet om at købe ZAR, i etableringen af Hal 16 og er nu næstformand i Lauget Kongechaluppen. Helbredet svigter, men der gør engagementet ikke. For ham er "Kongen" endnu et bidrag til hans ønske "at gøre Helsingør til en havneby, som den var i gamle dage."

Søren Hansen (74 år) har ligesom Bent Hedegård været med i alle de historiske projekter i havnen, efter at han er gået på pension. Og det slutter ikke endnu for ham. Han var som gammel kammerat og kollega med Jan, der blev den samlende figur og formand for Lauget, et født medlem af laugene. Men visionerne for det maritime går videre for Søren. Han er uddannet på Helsingør Værft og har arbejdet på B&W og har privat sikret skibstegninger fra Helsingør Værft. Han har sammen med andre et ønske om, at den gamle dok skal etableres, så man kan få skabt et reparationsværft i havnen. Det kræver en ny dokport, som Søren har lavet tegninger til.

Fremtiden

Der er masser af visioner og energi i Lauget – og håb og tro på projektet, at komme ud og ro og præsentere den historiske båd og forbinde sig med de andre travaljelaug i Danmark.

Jeg spurgte formanden Jan Ibenhard om fremtiden for foreningen, sådan i det korte perspektiv, det lange er det for tidligt at spå om.

Han tog afsæt der, hvor de er lige nu, nemlig i gang med at pille båden fra hinanden og sætte den sammen igen og beskytte træværket med linolie og maling: "Vi vil fortsætte med at arbejde som vi gør, vi tager opgaverne som de kommer, vi fortsætter med det udvendige, og når der bliver tid til det, så går vi i gang med det indvendige. Hele fokus er på restaureringen af båden, det er det, der ligger lige for. Jeg har sagt, at vi sætter båden i vandet 1. maj, det gør vi nok ikke, men det er for at have et mål."

Som formand føler han sig forpligtiget til at tænke forud, så samtidig med det praktiske arbejde, som fylder 3 dage om ugen, skal der planlægges, hvordan man skaffer midler til overdækningen på båden, til arbejdstøj og uniformer, hvor skal båden ligge, når den er færdig, og det bliver vinter, hvor den ikke ligger i vandet. Der tænkes på nye fondsansøgninger, til paragraf 79, til Nellemanfonden, til Lauritzfonden.

Og hvad skal foreningen bruge båden til, det er også et tema: Roklubben i Helsingør er meget interesseret i at ro båden og har meldt sig under fanerne. Foreningen har fået tilsagn om, "Kongen" kan ligge i Museumshavnen.

Jan ser det som en mulighed for, "at man kan gøre propaganda for dem, der kommer ned og kigger på "Kongen", det kan være børn, eller unge, der måske kan være interesseret i noget fremtidigt maritimt og maritimt historie. Så er der folk på vores alder, de er måske ikke interesseret i at vedligeholde båden, men de vil gerne ud at ro. Dert vil give mulighed for social kontakt og fællesskab. Så snart vi er i vandet, må vi prøve at sætte dette på skinner måske i samarbejde med Museum for Søfart, så båden bliver brugt."

Hvordan man holder sammen på en ny forening, hvor nogle medlemmer er meget aktive i kraft af, at de er en del af det praktiske arbejde, andre kan ikke deltage i det praktiske og mødes derfor ikke så tit som de andre. Medlemmerne har tydeligvis forskellige interesser i medlemsskabet.

Jan siger, at bestyrelsen har besluttet, at holde bestyrelsesmøde en gang om måneden, hvor alle medlemmerne kan komme, de har bare ikke stemmeret. På den måde har de fået nogle flere medlemmer.

OG, fremhæver Jan, "der kommer rigtig mange mennesker i Hal 16, vi er der tirsdag, onsdag og lørdag. Der kommer rigtig mange besøgende, som spørger til "Kongen". Hal 16 er et rigtig godt mødested, det er sted for folk, der interesserer sig for det maritime, som søger kontakt og spørger til bådene, ikke mindst "kongen" har tiltrukket sig opmærksomhed, og vi får på den måde en stor kontaktflade og mulighed for nye interesseret medlemmer. Hal 16 har en hjemmeside, hvor de enkelte både har hver deres side, hvor der kan vises billeder og kontaktinformation, i det hele taget er Hal 16 det helt rigtige "udstillingsvindue" for "Kongen" og for Foreningen Kongechaluppen."

<https://www.hal16.dk/kongechaluppen/>

Chaluppens samtid og rolle

Chaluppen, som har fået navnet "Kongen", tjente som transportskib for hjuldampere S/S Dannebrog (1), der blev bygget som kongeskib i 1879, hvor det fremstod sort. Kongeskibet blev forlænget og forskønnet i 1913, hvor det blev malet hvidt.

Kongeskibet S/S Dannebrog 1879-1932, KBHbilleder.dk

Hjuldampere S/S Dannebrog tjente som kongeskib, indtil det nye Dannebrog blev sat i søen i 1932. Rejsechaluppen fra 1886 tjente det gamle kongeskib i en periode og har siden været brugt af flåden og medlemmer af kongefamilien, senest af Frederik IX.

Kurator Jørgen Walseth fra Krigsmuseet skriver: "Den 12-åres rejsechalup fra 1886 er et smukt og velbevaret fartøj, som har været anvendt af kongehuset. Efter traditionen blev fartøjet flittigt anvendt af Frederik 9. Fartøjet anvendtes i senere tid til at ro Holmens afgående chef ceremonielt "fra borde", når denne blev pensioneret".

Rejsechaluppen blev overdraget til Orlogsmuseet af Kong Frederik den 9. i 1959. Siden har den været overdraget til Christianshavns Travaljelaug, indtil medlemmerne ikke længere mente, at de kunne klare vedligeholdet. Som det fremgår af ovenstående notits præsenterede Christianshavns travaljelaug Kongen i Københavns kanaler så sent som 2014.

Dengang der var bemandede chalupper til

Når S/S Dannebrog (1) lagde an ved havne rundt om i Danmark og i fremmede lande, brugte man chaluppen til at transportere værter og gæster til og fra kongeskibet. Tilsvarende ved besøg af fremmede kongeskibe blev de prominente gæster sejlet fra skibet af bemandede chalupper, som var en fast del af skibenes udstyr.

Kongebesøg i Helsingør, ca. 1900. Den britiske Kong Edward (VII), den danske Kong Christian IX, Prins Frederik (VIII), Prins Christian (X) og Prins Hans hilser på hinanden. Museet for Søfarts Billedarkiv.

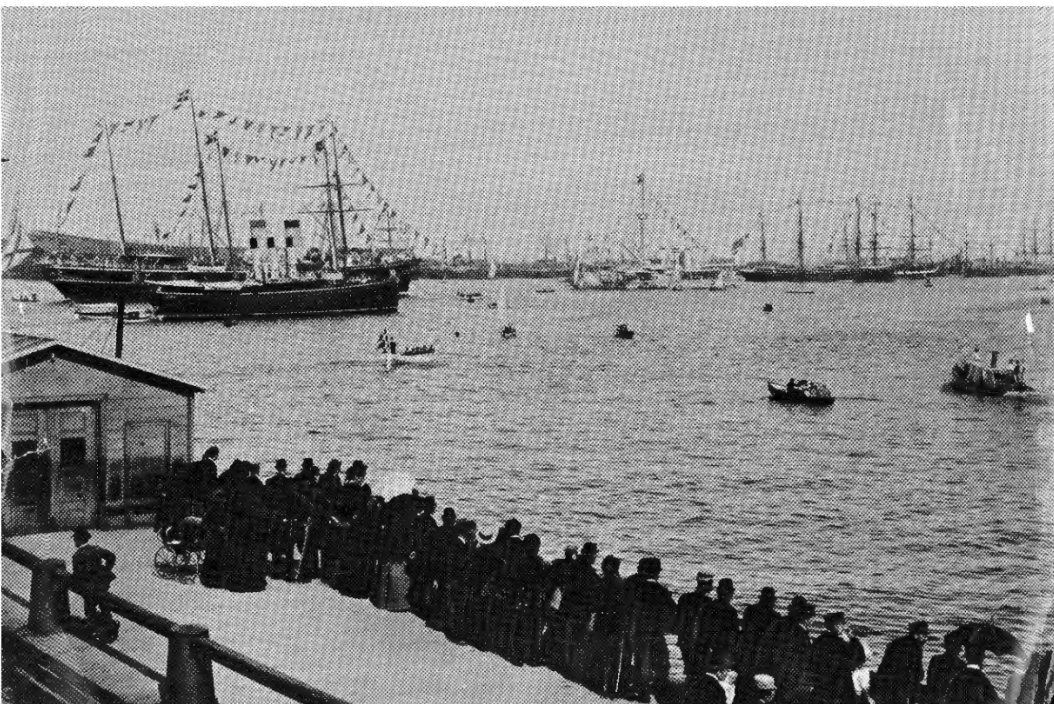
Her ses Kejserinde Dagmar og Kejser Nikolaus i chalup ved Toldboden i 1896. Nationalmuseet, digitale samlinger, Elfeldts arkiv.

Ovenfor ses en chalup, som hørte til den russiske Zars skib, transportere kejseren og kejserinden til modtagelse i København i 1896. Chaluppen førtes af 16 mand. Det var en talrig folkeskare som stod parat til at modtage gæsterne.

Der var snævre familiære bånd mellem den russiske kejser og det danske kongehus, så det russiske kejserskib sås ofte i København, således både i 1892, 1894 og 1896.

Kejser Alexander III's ankomst til København i 1892. Kejserskibet Czarina set fra Toldboden. En chalup sejler mod land. Kanonsalut talrig menneskemængde i baggrunden th. Holmens vagt Under Kronen. Nationalmuseets digitale samlinger, Efeldts arkiv.

Fra en tilsvarende begivenhed ses ovenfor flere chalupper bemandet med matroser, med dansk flag, der er i fuld gang med at ro gæster til og fra skibe og havn. KBHbilleder.dk

Der var besøg fra flere lande, flere kongeskibe var ankret op i Københavns havn ved denne lejlighed. Dengang var kongelige begivenheder det samme som storpolitiske begivenheder, så kongeskibene var ofte rammen om diplomati, aftaler og alliancer på højt niveau.

Der var arrangeret sejlture for kongens udenlandske gæster og familie med det danske kongeskib under besøgene. Nedenfor ses kejserinde Dagmar køre væk fra Toldboden efter et ophold på det danske kongeskib. Til venstre i billedet ses skibets ”kongelige rejsechalup” hænge på skibssiden.

Kejserinde Dagmar på besøg 1897. Nationalmuseets digitale samlinger, Efeldts billedarkiv

Hverdagen ombord på S/S Dannebrog

Den følgende beretning er baseret på uddrag fra skibsjournalen maj-august 1887.

4. maj 1887 hejstes kommandoflaget for dette års togter og begivenheder. Dagligdagen på Kongeskibet var en blanding af løbende vedligeholdelsesarbejde, øvelser, fx træning af roerne i Kongechaluppen og repræsentation. Der var jævnlige besøg af cheferne for de danske krigsskibe som Korvetten Dagmar og kanonbåden Guldborgsund, der var besøg fra udenlandske krigsskibe, fx den russiske krydser Mandjur i juni 1887, den franske kanonbåd Mouette i juli 1887 og endelig ofte langvarige besøg af udenlandske kongefamilier.

I august 1887 hejste man ombord såvel det danske som det græske kongeflag i forbindelse med den græske konges besøg. Her kom kongechaluppen på arbejde: Dampchaluppen afgik til Bellevue med kongechaluppen på slæb for at hente gæsterne, og senere benyttedes både dampchaluppen og kongechaluppen ved landsætningen af Prinsen af Wales og hans to døtre i forbindelse med det engelske besøg.

Den 29. august 1887 noteres det, at De kejserlige og kongelige herskaber med følge gik fra borde. Derefter afleverede man fartøjerne og gjorde klar til bedding og kommandoflaget blev strøget.

Allerede 2 dage efter blev kommandoflaget igen hejst, fartøjerne blev udtaget og igen i september var 12 mand i gang på kongechaluppen. I oktober blev hynder og uniformer, herunder chaluproernes beklædning udluftet og kanonen blev pudset. De russiske kerjerskibe afgik fra Rheden.

Den 19. november kom kongen med følge om bord, de gik fra borde næste dag. Den 25. november blev kommandoflaget strøget for sidste gang dette år.

Besætningen på S/S Dannebrog 1887 (Museet for Søfarts billedarkiv)

Chalupper med kadetter blev flittigt anvendt, når de kongelige skulle være tilstede ved større begivenheder til søs. Nedenfor ses Christian IX ankomme i en 16-årrers chalup til Panserskibets Skjolds stabelafløbning fra Orlogsværftet. Når man ser årerejsningen, forstår man behovet for at træne kadetterne i rochalupperne. Hermed er scenen sat for de fremtidige ambitioner for "Kongens" roere.

Billedet viser Chr.IX ankommet til Orlogsværftet Holmen i Chalup forud for stabelafløbningen 1895. KBHbilleder.dk/kbh-museum/83503.